

IV. EĞİTİM GÖRÜŐÜMÜZ

Eğitimden Ne Anlıyoruz?

Türkçe "eğmek" mastarından gelen *eğitim*, biçim verme, eğip bükme yönündeki anlamını; uluslararası sözleşmelerde özellikle Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde (m 28-29) yer alan "insan kişilğini tam gelişmesine yardım"a bırakmıştır. Eğitimle artık, çocuk ve gençleri, büyüklerin önceden hazırladığı bir kalıba sokmayacak, onun özgünlüğünü ve özgürlüğünü yitirmeden tam gelişmesine yardım edecek. Yani eğitim, bir amaç değil, bir araç olarak kalacak.

Çağdaş eğitimin merkezinde *insan* bulunacak ve eğitim, bakma ve koruma; tüm yetenekleri geliştirme; dinamik uyuma katkıda bulunma; öğrenme yollarını öğretme; bilimsel bilgiyi ve çağdaş teknolojiyi tanıtmaya; yaşamsal becerileri kazandırma; demokrasi kültürünü edindirme; insan haklarına ve temel özgürlüklere saygıyı pekiştirme; meslek bilgisi kazandırma ve meslekleri tanıtmaya; yerel, ulusal ve evrensel kültürü tanıtmaya gibi işlevleri yerine getirecektir.

Bu anlamda bir eğitim, herkesi kapsamalı, herkese yeteri kadar verilmeli; uzman kadrolarla yapılmalı; sağlıklı kurum ve kuruluşlarda gerçekleştirilmeli; ilke olarak devlet tarafından üstlenilmelidir.

Sorunların Satırbaşları

Ülkemizde eğitimin durumu iç açıcı değil: Herkes yeterli eğitime kavuşamamış; eğitim,

varlıkların alıp sattığı bir meta haline gelmiş; eğitim bölgeler ve cinsler arasında dengesizlik gösteriyor; eğitim kurumları çocuğu ve genci korumuyor; eğitimde ölü bilgilerin ezberletilmesi anlayışı egemen; eğitim sağlık şartlarına aykırı yerlerde yapıyor; sınıflar alabildiğine kalabalık; eğitimde yarışçılık, çocukların ve gençlerin bedeni ve ruh sağlığını tahrip ediyor; eğitim bilimsel bilgiyi ve çağdaş teknolojiyi tanıtmıyor; eğitim yönetimi ve ortamı demokratik değil; eğitim yeterli ellerde değil, eğitime yeterli kaynak ayrılmıyor; vb...

Türkiye'de nüfusun yaklaşık yarısı 20 yaş ve altında. Bu olgu, eğitimin nicel boyutunun önemini gündeme getiriyor. Yine 0-6 yaş grubuna giren 10.5 milyon çocuk var; bunun ancak 135 bini eğitim kurumlarına kavuşmuş. Beş yıllık ilkolula devam edemeyen çocuk sayısının 1.5-2 milyon arasında olduğu tahmin ediliyor. Milli Eğitim Bakanı, Doğu ve Güneydoğu'da 700 kadar okulun kapalı olduğunu söylüyor. İlk ve ortaöğretim çağındaki 2.2 milyon özürlü çocuktan 25 bini eğitim hakkına kavuşmuş durumda. İlköğretim süresi en kısa olan ülkeler arasındayız. Yükseköğretimde okul-laşma, Avrupa ülkelerinin yarısı kadar.

Eğitimde öğrencilerin, ailelerin, yerel yönetimlerin, sendika ve ilgili kuruluşların söz hakkı yok. Dolayısıyla eğitim siyasal iktidarın mutlak etkisi altında.

Herkesin Eğitim Hakkı Sağlanmalı

Eğitim, insanın kendisini geliştirmesinde önemli bir etken olduğu için temel bir hak sayılır. İnsan eğitim yoluyla düşünmeyi, keşfetmeyi, başka bilgi kaynaklarına ulaşmayı, kendini ifade etmeyi, mesleği ve temel becerileri öğrenebiliyor. Eğitim, statü değiştirmede, daha iyi çalışma koşullarına kavuşmada, her türlü katılımda önemli bir etken. Bu nedenle eğitim hakkına, herkesin yeterli eğitim olanaklarına kavuşma talebine sahip çıkmalıyız.

Çocuklara ve Gençlere Sahip Çıkmalıyız

Bugün eğitim sisteminin, yönetenlerin, hatta ailelerin acımasızlığı karşısında, çocuklar ve gençler sığınacak bir kucak aramaktadırlar. Çocuklar ve gençler okulla, zorunlu oldukları için, en önemlisi arkadaşlarıyla buluşmak için gidiyorlar. Belki biraz da kendilerini anlayan öğretmenleri için. Bu son derece acı bir durumdur. Büyük bir kitle eğitim olanaklarından tümenden yoksun iken, eğitime kavuşamamışların okuldan uzaklaşması bizi düşündürmelidir.

Son derece elverişsiz koşullara karşın çocukların ve gençlerin tutunabileceği tek dal öğretmenler olabilir. Biz öğretmenler, hepimiz iyi öğretmenlerin ve görece iyi eğitimin eserleriyiz. Kendi çocuğumuz eğitim çağına geldiğinde iyi öğretmen, iyi okul arıyoruz. Aynı duyarlılığı öğrencilerimiz için de göstermeliyiz. Bizim sahip

çıkmadığımız çocuk ve gençlere sahip çıkanlar olacaktır; batakhaneler, sokaklar, tarikatlar, çırak arayanlar gibi.

Öteki ilgili kuruluşlarla işbirliği yaparak, çocuk hukukumuzla ilgili çağdaş bir düzenleme için, Hükümete öneri iletmeliyiz. Bu öneride, çocukluk yaşının uluslararası belgelerde olduğu gibi en azından 18 yaşına kadar süreceği; çocukların 15 yaşını dolduruncaya kadar çalıştırılmayacağı; kimsesiz, hasta ve güçsüz çocukların özel olarak korunacağı hükme bağlanmalıdır.

15 yaşına kadar sürecek bir zorunlu ilköğretim hemen, bu yıl tüm çocukları kapsamalı, 2000 yılında zorunlu eğitim 18 yaşına kadar sürecek biçimde planlanmalıdır. İlköğretimde hiçbir biçimde sınıfta bırakma olmamalı, çocuklar yaşlarıyla eğitilmelidir. Özürlü çocukların, sağlamlarla birlikte, ek önlemlerle karma olarak eğitilmelerinin yolları bulunmalıdır.

En kısa zamanda sınıf mevcutlarını ideal sayılara indirecek önlemler alınmalıdır. Bunun için vardiya sistemi, dönerli tatil, hafta sonu eğitimi, ikili öğretim dahil her türlü geçici önlem alınmalı, en çok beş yıl içerisinde ideal mevcutlu sınıflarda normal öğretime dönülmelidir.

Okullar, çocukların ve gençlerin özgür yaşayabilecekleri, sorumluluk üstlenmeyi ve

başkalarına saygı göstermeyi, öğretim etkinlikleri yanında seçecekleri eğitsel etkinliklerle kendilerini gelmiştirip yöneltecekleri, demokrasi ikliminin bulunduğu yerler olmalıdır.

Eğitimin Yönetimine Katılmamız

Eğitim ilke olarak devletin gözetimi ve denetiminde olmalı, ancak yerel yönetimler ve kuruluşlar eğitimin yönetiminde söz sahibi olmalıdır. Eğitim hizmetleri, okulöncesi eğitim ve yaygın eğitimden başlayarak belediyelere aktarılmalıdır. Belediyeler bu sorumluluğu üstlenecek biçimde yapılanmalıdır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın görevi rehberlik, denetim ve gözetimle sınırlı tutulmalıdır. Öğrenciler, aile kuruluşları, sendikalar ve öteki ilgili kuruluşlar eğitimin yönetimine katılmalıdır.

Özel girişimcilerin, devletin gözetimi ve denetiminde eğitim kurumu açma hakkı olmalı, ancak devlet kendi üstleneceği bu ödev için özel kesimi özendirmemelidir.

Eğitim Sistemi Yeniden Düzenlenmeli

Günümüzde eğitim kurumlarının duvarları aşınmaya, örgün ve yaygın eğitim sistemleri arasındaki ayırım kalkmaya başladı. Bu, özde yaşamboyu eğitim hakkı, biçimde eğitim teknolojisinin gelişmesi ile ilgili bir durum. İletişim yöntemlerinden yararlanılarak, eğitimi her yaş ve konumdaki insanın ayağına taşımak olanaklı

hale geldi. Ancak bu "okul" denilen kurumun önemini azaltmadı. Özellikle çocukların ve gençlerin korunduğu, temel bilgilerin ve becerilerin kazandırıldığı yer olan okul, önemini koruyacak ve sistemi "örgün" ve "yaygın" olarak ayırmak gerekecek.

Okulöncesi; orta ve yükseköğretimden oluşan örgün eğitim sistemi, yeniden düzenlenmeye muhtaç. İlköğretim, hala 5 yılı zorunlu. Ortaöğretimde tam bir lise enflasyonu yaşanıyor. Birçok bakanlık ve kuruluş lise, meslek lisesi açıyor. Ara eleman yetiştirecek meslek yüksek okulları yanlış bir yerde, üniversiteler bünyesinde yer almış durumda. Kısacası örgün eğitim sistemimiz akılcı bir yapılmaya sahip değil. Bu konuda Sendikamızın düşüncelerini kısaca açıklamak gerekiyor. Ayrıca ayrıntılı bir çalışma yapılmaktadır.

İlköğretim üçer yıllık, üç devreden oluşan 9 yıllık bir süreyi kapsamalıdır. Bu düzenleme çocuk gelişimi evrelerine de uygundur. Ortaöğretim bünyesindeki tüm ortaokullar kaldırılmalıdır. İlköğretim çocukluk döneminin tam yaşandığı bir süreç olmak, bu dönemde kesinlikle sınıfta kalma olmamalıdır. İlköğretimde taşınabilir sistem yaygınlaştırılmalı, yatılı bölge okulları kaldırılmalıdır.

Ortaöğretim şimdilik "lise" ve "mesleki- teknik ortaöğretim okulu"ndan oluşmalı, en geç 2000 yılında tek bir sisteme (lise denebilir)

dönüştürülmelidir. Ortaöğretimin her iki türü de 4 yıl öğretim süreli olmalıdır.

Liseler tek standartlı ve değişik programlı olmalıdır. Meslek Liseleri ile Milli Eğitim Bakanlığı dışındaki tüm bakanlık ve kuruluşlara bağlı tüm lise (askeri liseler dahil) ve meslek liseleri kaldırılmalıdır. Meslek liselerinin mesleki eğitim işlevi, mesleki-teknik ortaöğretim okullarına, genel eğitim işlevleri liselere aktarılmalı; teknik ve Anadolu teknik liselerinin işlevleri ise, meslek yüksekokullarına ve genel liselere aktarılmalıdır.

Liselerin ilk yılı *hazırlık ve yönlendirme sınıfı* olmalı, bu sınıfta temel bazı dersler verilerek çocuklar lise programlarına ya da mesleki-teknik ortaöğretime yönlendirilmelidir.

Liselerde *ortak ve seçmeli dersler* bulunmalı, öğrenciler başarılarına ve eğilimlerine göre değişik programlara yönlendirilmeli, öğrenciler, başarılarına göre seviye sınıflarına ayrılarak sınıfta kalma durumu azaltılmalıdır. Koşullar olgunlaştığında kredi ve ders geçme sistemine geçilmelidir. Lise programları (bölümleri) ile üniversite bölümleri arasında bir bağlantı kurulmalıdır.

Fen ve güzel sanatlar alanında olağanüstü yetenek ve başarısı görülen öğrenciler için özel bölümler ve sayıları artırılmamak koşuluyla bu alanlarla sınırlı sayıda liseler açılabilir. İki olarak aynı lisede çok bölüm açılmalıdır.

İmam-hatip liseleri, *Tevhid-i Tedrisat Kanunu*'ndaki işlevine göre düzenlenmeli, ortaokul kısımları kapatılmalıdır. Zamanla, talep sahipleri ile görüşülerek ve uzlaşarak bu liseler kapatılıp, işlevlerinin meslek yüksekokullarına aktarılması sağlanmalıdır.

Mesleki teknik ortaöğretim okulunun ilk üç yılı okul ve çevresinde geçmeli; okulda temel beceriler kazandırıldıktan sonra, öğrenciler öğretmen ve usta öğreticilerin gözetiminde çevredeki okul binalarının, tesisatlarının ders araçlarının onarımı ve bakımı, evlerinden getirdikleri araç gereçlerin bakım ve onarımı gibi etkinliklerde çalıştırılmalı; dördüncü yılda başka işyerlerine, öğretmenlerin gözetiminde uygulamaya gönderilmelidir.

Bugünkü mesleki-teknik liseler, çıraklık eğitim merkezi, mesleki-teknik ortaöğretim okulu ve meslek yüksekokulu olarak kullanılabilir. Meslek yüksekokullarında görev yapan öğretmenler, ücret yönünden üniversite öğretim elamanı gibi değerlendirilmelidir.

Mesleki-teknik ortaöğretim okulunu bitirenler, kendi alanlarındaki meslek yüksekokullarına, lise tamamlayarak üniversitelere girebilmelidirler.

Yükseköğretim, iki bölümden oluşmalıdır: Üniversiteler, meslek yüksekokulları. Üniversite, bilim yapılan, stratejik işgücü yetiştiren ve en az dört yıllık lisans düzeyinde

eğitim yapan yerler olarak dűşünülmelidir. Ara elaman yetiştiren 2-3 yıllık meslek yüksekokulları, üniversite bünyesinden alınarak, bakanlıklara, yerel yönetimlere ve özel sektöre bağlı olarak açılabilirdir. Böylece hem üniversitelerin yükü azalacak, hem de amaca uygun ara eleman yetiştirilecektir.

Liseyi bitiren herkes yükseköğrenime gidebilmelidir. Ancak, üniversite ya da yüksekokullara ve onların bölümlerine yönelme için, ortaöğretim başarısı ya da sınava başvurulabilir. Bu yöntem, gençleri büyük ölçüde bunalımdan, aileleri dersane masrafından kurtaracaktır.

Kaynak ve Donatım Sorunu Çözümlemeli

Bütçeden, eğitime birkaç yıl üst üste, daha çok para ayrılmalıdır. Eğitime gönüllü katılım olabilmeli, ancak bugün olduğu gibi aileler üstü kapalı eğitim vergisine bağlanmamalıdır.

Eğitimde kaynak israfı önlenmelidir. Kız meslek liseleri, kenar semt okulları boş dururken, belirli yerlerde öğrenci yığılması olduğu bir gerçektir. İyi bir tarama yapılarak israf önlenmelidir.

Ucuz ve zamanla eklenti yapılabilen okul bina ve tesisleri üretilmelidir. Okulların donatımı için örgün ve yaygın mesleki teknik eğitim kurumlarının olanaklarından, öğrencilerinden yararlanılmalıdır.

Okul sadece dersaneden ibaret sayılmamalı, bahçe, salon, sahne, kitaplık, laboratuvar gibi ek tesisler birlikte düşünölmelidir. Okul yeri olarak elverişli alanlar bulunmalıdır. Yeni yerleşim yerlerinde yeterli okul yerleri ayrılmalıdır. Büyük kentlerdeki orta ve yükseköğretim binaları kentlerin dışına çıkarılmalı, yerlerine okulöncesi eğitim, ilköğretim ve uygun düşen yaygın eğitim kurumları yerleştirilmelidir.

Eğitim Programları ve İçerik Yenilenmeli

Eğitimimiz içerik yönünden yenilenmeye muhtaçtır. Bu haliyle eğitim programlarımız ölü bilgi aktarmayı, ezberciliği öne çıkarıyor. Bilginin durmadan eskiyip yenilediği günümüzde program anlayışında köklü bir değişiklik gerekmektedir.

Programlardaki bilgi yükü yerini yeni bilgilere ulaşma, araştırma yapma, yaratma ve harekete bırakmalıdır. Öğrenciler, sıralara oturup pareketsiz kalmaktan kurtulmalıdır. Her kademede hatta her sınıfta yinelenip giden bilgi kırintıları, her şeyi içeren tıklım tıklım kitaplar, ünite dergileri yerlerini daha az sayfalı kitaplara ve teknolojiye bırakmalıdır. Okulda "ders" yerine "etkinlik" olmalıdır.

Ders ya da etkinlikler, zorunlu ve seçmeli olarak düzenlenmeli, öğrencinin kendi kimliğini bulmasına yardım etmelidir. Anadili yanında

yabancı dil, insan hakları ve demokrasi, bilgisayar, sağlık ve çevre koruma gibi ortak dersler olmalıdır. Spor ve sanat, ders olmaktan çok herkesi kapsayan yaşamsal etkinlikler olarak değerlendirilmelidir.

Anayasanın 24. maddesinde yer alan **zorunlu din kültürü ve ahlak öğretimi**, zorunlu olmaktan çıkartılmalı, anayasa değişikinceye kadar bu dersin notla değerlendirilmesi zorunluluğu kaldırılmalıdır.

Eğitim Teknolojisini Kullanmalıyız

Gelişen teknoloji karşısında eğitim programları, ders araç gereçleri, hatta öğretmen hızla eskimiştir. Teknolojiye yumuşak bir geçiş sağlanamayınca, öğrenci kendi kendine teknolojiye geçmiş, bunun sonucu kimi sağlıksız davranışlar da geliştirmiştir. Örneğin bilgisayar eğitime giremeyince, öğrenciye kumar olarak ulaşmıştır. Kasetler zararlı etkileri yaymaya başlamıştır. Teknolojinin göz kamaştırıcılığı karşısında öğretmenin saygınlığı aşınmıştır.

Teknoloji denilince sadece bilgisayar anlaşılmalı, mesleki-teknik eğitimde kullanılacak ülke ekonomisinin koşullarına uygun teknoloji, bilgi saklayan başka araçlar da dikate alınmalıdır. Örneğin, müzik eğitiminde ses kaseti, coğrafya öğretiminde video kaset de teknolojinin ürünleridir. Yine, baskı teknikleri gelişmiştir. Bunların eğitim kurumlarına girmesi ve

öğretmenlerce kullanılması gerekir. Sendikamız teknoloji eğitimine ve teknolojinin eğitime uygulanmasına önem vermektedir, verecektir. İşverenden talepleri arasında, teknoloji kullanımını önemli bir yer tutar.

Eğitim Yazını Geliştirilmeli

Ders kitapları başta olmak üzere, eğitim yazımız, maddesi, biçimi ve içeriği ile çok kötü durumdadır. En kötü kâğıt, en kötü baskı tekniği, en kötü metinler çocuklar için kullanılıyor. Eğitim ticaretinin, boy gösterdiği en verimli alan, ünite dergiciliği ve test yayıncılığıdır. ilkokullarımıza yılda yaklaşık 50 milyon ünite dergisi girmektedir. Bu dergiler, herşeyi öğretme iddasındadır: müzik, resim, cimnastik dahil... Bu komikliğe son verilmelidir.

Sendikamız, başta ders kitapları olmak üzere, eğitim yazını ciddi bir etkinlik alanı olarak görmeli ve bu konuda öneriler geliştirmelidir. Bu arada ünite ve test dergiciliği konusunda araştırmalar yapılarak, işveren Bakanlık'tan çözüm istenmelidir. Sendika, örnek programlar geliştirme ve bu programlara koşut örnek basılı ders metaryali, ders kitabı hazırlatma olanakları aramalı, bu tür çalışmalar yapmak isteyenler özendirilmelidir. Sendika bu konuda sembolik ödül koymayı da düşünmelidir. Özellikle çocuklar için masal, öykü, roman yazar çizenler özendirilmelidir.

Örgütsel Yapı Yenilenmeli

Milli Eğitim Bakanlığının örgütsel yapısının işlevsel analizden geçirilmesi gerekmektedir. Bugünkü yapıda asıl ve yardımcı işlevler karışmış ve aşırı yinelenmeler ortaya çıkmıştır. Bakanlıkta araştırma işlevi; demokratikleşme mekanizmaları ve katılım, danışmanlık, öğrenci hizmetleri gereği gibi örgütlenmemiştir.

Bakanlıkta ciddi bir katılım mekanizmasına gerek vardır. Bugünkü Talim ve Terbiye Kurulu'nun akademik işlevi bir araştırma birimine aktarılmalı, onun yerine; Bakanlık, aile, öğrenci, sendika, üniversite meslek kuruluşları temsilcisinin oluşan 40-50 kişilik bir "Eğitim Öğretim Yüksek Kurulu" bulunmalıdır. Bu kurul, akademik verilere, toplumun istemlerine bakarak, istikrarlı bir eğitim politikasının oluşumuna katkıda bulunabilir.

Bakanlık'taki yürütme görevleri, eğitim öğretim hizmetleri, öğrenci hizmetleri personel hizmetleri, destek hizmetler kendi içinde birleştirilerek genel müdürlükler yeniden düzenlenmelidir.

Sendikamız, Bakanlığın merkez ve taşra birimlerinde oluşan tüm kurul ve komisyonlara katılımının yollarını araştırmalıdır. Toplu pazarlık düzenine geçinceye kadar, 657 Sayılı Yasanın 226-231. maddeleri arasında düzenlenen *memur danışma kurullarını* işletme yolları araştırılmalıdır.

Yeni bir okul yönetimi modeli geliştirilmelidir. Bu modelde, müdürün yanında, bir okul yönetim kurulu, okul eğitim ve öğretim kurulu; bir okul danışa kurulu, öğrenci örgütü ve okul-aile birliği bulunmalıdır. Bu birimlerde sendika, aile ve öğrenci temsilcileri bulunmalıdır. Sendikamız bu model üzerinde daha ayrıntılı çalışmalar yaparak tartışmaya açmalıdır.

Eğitimde Kurumlaşmalıyız

Sendika bir "*Eğitim ve Araştırma Bürosu*" oluşturmalı, olanak bulunursa buraya bir uzman atanmalıdır. Büro olanaklarıyla yetinilmeyip, eğitimbilimle uğraşan kişi ve kuruluşlarla ilişki kurularak araştırmalar yapılmalı, yapılan araştırmalardan yararlanılmalıdır.

